

Η κυπριακή διάλεκτος και οι πολλαπλές ταυτότητες

Παιδαγωγικές προεκτάσεις

Χρ. Χαραλαμπάκης

- Ημερίδα: *Η διαχρονία της ελληνικής γλώσσας*
Λευκωσία, 17.10.2016

Η κυπριακή διάλεκτος

Ο όροι

- *κυπριακή ελληνική*
- *τα ελληνικά της Κύπρου*
- *αστική κυπριακή*
- *Κυπριακή*
- αποτυπώνουν τις εξελικτικές τάσεις των παλαιότερων μορφών της διαλέκτου, είναι όμως ιδεολογικά φορτισμένοι και ερμηνεύονται διαφορετρόπως.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Οι διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στην κοινή νεοελληνική και την κυπριακή ελληνική εξυπηρετούν πολιτικές και ιδεολογικές σκοπιμότητες και χαρακτηρίζουν διπολικές αντιπαραθέσεις του τύπου: δεξιά-αριστερά, ένωση-ανεξαρτησία, εθνική-νεοκυπριακή ιδεολογία.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Η νεοελληνική γλώσσα έχει ενσωματώσει στο λεξιλόγιό της αρκετά στοιχεία από «τα Ελληνικά της Κύπρου»,
- Κύπριοι επιστήμονες και λόγιοι χρησιμοποιούν λέξεις του απαιτητικού λεξιλογίου οι οποίες σταδιακά καθιερώνονται στην κοινή μας γλώσσα. Μερικά παραδείγματα:
- *αθλητοπρέπεια, αθλητοπρεπής,*
- *αιτητής, άκατος, εξ ακοής μαρτυρία, ακταιωρός, αχθοφόρος-κλητήρας,*

Η κυπριακή διάλεκτος

- **ευσεβοποθισμός**
- **κύρτωμα** (οδοστρώματος)
- **λειτουργός, οικοσελίδα**
- **πρόνοια** με τη σημασία «πρόβλεψη»: Βασικές πρόνοιες του νόμου, **προνοώ** = «προβλέπω».
- «Απαγορεύεται η **διακίνηση** (αντί **διέλευση**) **πεζών** στον αυτοκινητόδρομο.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Η ιστορική μνήμη δεν πρέπει να χαθεί γιατί διαφορετικά ο κυπριακός ελληνισμός κινδυνεύει να αφανιστεί.
- Στο *Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* της Ακαδημίας Αθηνών (Αθήνα 2014) καταγράφονται λέξεις-κλειδιά της κυπριακής ιστορίας και ερμηνεύονται ως κανονικά λήμματα: *το κυπριακό, τα κατεχόμενα, η πράσινη γραμμή, το ψευδοκράτος.*

Η κυπριακή διάλεκτος

- *πανίδα: αγρινό, λουλουδάς (ο φλώρος)*
- *χλωρίδα: ο κέδρος της Κύπρου.*
- *τρόφιμα: αναρή, κυπριακές πίτες, σεφταλιές, χαλ(λ)ούμι.*
- *ποτά: ζιβανία, κουμανταρία.*
- *Όροι του λαϊκού πολιτισμού: κυπριακή βράκα, ποιητάρης, τσιαττιστά, το λευκαρίτικο κέντημα.*
-

Η κυπριακή διάλεκτος

- Στο *Χρηστικό Λεξικό* έχουν λημματοποιηθεί τυπικά κυπριακά ακρωνύμια, όπως:
- **ΕΛ.ΔΥ.Κ., ΕΟΚΑ, ΘΟΚ**
- **ΟΚΟΕ** :Ομοσπονδία Κυπριακών Οργανώσεων Ελλάδας
- **ΡΙΚ, ΧΑΚ** :Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου.

ψευδόφιλες μονάδες

- Το *λουκούμι* του γάμου κάθε άλλο παρά «λουκούμι» είναι.
- *πελεκάνος* στην Κύπρο είναι ο «μαραγκός».
- *μάπα* και *μάππα* (με υστερογενή διπλασιασμό του απλού συμφώνου) η «μπάλα».
- *κουφή* η «οχιά».
- *μαραζώνω* σημαίνει «στενοχωριέμαι».
συγχύζομαι δεν σημαίνει «αναστατώνομαι», αλλά «μπερδεύομαι».

Η κυπριακή διάλεκτος

- Ο κύπριος μαθητής επιβάλλεται να συνειδητοποιήσει ότι η γλώσσα που ακούει και μιλά αυθόρμητα στο οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον επιβιώνει με τις αναγκαίες αλλαγές από τα πανάρχαια χρόνια, πρέπει επομένως να είναι υπερήφανος για τη διάλεκτό του, η οποία είναι εντυπωσιακά πλούσια και εκφραστική.
- Τη διάλεκτο υποτιμούν πρωτίστως οι ομιλητές της. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η αυτοεικόνα των διαλεκτόφωνων.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Ας μην ξεχνάμε ότι δίπλα στα ανθρώπινα, υπάρχουν τα **γλωσσικά δικαιώματα**.
- Η κυπριακή διάλεκτος αποτελεί πολύτιμη άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

Η κυπριακή διάλεκτος

- στόχος της γλωσσικής εκπαίδευσης πρέπει να είναι, και είναι, η κατάκτηση των μηχανισμών του γραπτού και προφορικού λόγου της κοινής νεοελληνικής, η οποία αποτελεί επίσημη γλώσσα της Κυπριακής Δημοκρατίας και με την έννοια αυτή είναι λογικό και αναμενόμενο να διαθέτει μεγαλύτερο κοινωνικό κύρος.

Η κυπριακή διάλεκτος

- ο Κύπριος πρέπει να προασπίζεται με κάθε τρόπο την τοπικότητά του, που δεν είναι μόνο η διάλεκτος, αλλά και τα πανάρχαια ήθη και έθιμα, το τραγούδι, η μουσική, ο χορός.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Η ύπαρξη και η επιβίωση του κυπριακού λαού εξαρτάται από το πόσο ισχυρός είναι ο κυπριακός και ο ελλαδικός πυλώνας. Αυτοί οι δύο πυλώνες αποτελούν τα θεμέλια της ταυτότητάς του, το σταθερό έρεισμα που τον προφυλάσσει από την αλλοτρίωση.
- Ο τρίτος πυλώνας στον οποίο οικοδομεί την ταυτότητά του είναι ο ευρωπαϊκός. Με αυτές τις προϋποθέσεις μπορεί να γίνει ο καθένας μας «πολίτης του κόσμου», δηλ. κοσμοπολίτης, άνθρωπος ανοιχτών οριζόντων, όπως είναι ο Κύπριος.

Η κυπριακή διάλεκτος

- Οι στρατηγικές κατάκτησης του γραπτού και του προφορικού λόγου, η κατανόηση της πολυτροπικότητας των κειμένων και η αποτελεσματική χρήση της νέας ελληνικής γλώσσας πρέπει να αποτελούν κύριο μέλημα των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων και όλων των ειδικοτήτων.
- Η γλώσσα αφορά όλους μας, αφού αποτελεί το ακλόνητο θεμέλιο του πολιτισμού και της ταυτότητάς μας.

Η κυπριακή διάλεκτος

➤ Οι δείκτες επιτυχίας

➤ και οι δείκτες επάρκειας

που εισάγονται για πρώτη φορά στη διδασκαλία με τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού αποτελούν εχέγγυα ποιότητας και αριστείας προς την οποία οφείλει να κατατείνει η εκπαίδευση.

Η κυπριακή διάλεκτος

- «Για τους όπου γης Έλληνες, η Ελληνική γλώσσα και η παράδοση, αποτελούν προμαχώνες αντίστασης στην υποδούλωση, υλική και ηθική. Είναι ο ισχυρότερος συνδετικός ιστός των παραδόσεων και του πολιτισμού μας».

Κλαίρη Αγγελίδου